

tak sindikat, ki je ravno tako važen kot prva dva, ako še ne bolj. To je sindikat duševnih (umnih) delavcev.

Umni delavci so državni okostje, ki vzdržujejo cel državni sistem in celo njeno uredbo: Oni so pljuča, skozi katera diha država in ljudstvo, oni so sredstvo, po katerem občujeta država in masa. Ne moremo si niti predstavljati države brez takih delavcev. Duševni delavci so oni, ki delajo že po značajni svoje službe brez egoizma le za obči interes vseh in so glavni propagatorji socialne pravice.

Duševni delavci hočejo biti po svojem položaju pravični, vsled tega so tudi proti vsakomur, ki hoče teptati slobodo. Umni delavci so torej proti kapitalizmu, pa tudi proti sindikatu ročnih delavcev. Na Angleškem so se zato združili že vsi stanovi umnih delavcev ter so ustvarili svoj sindikat, ki velja za jeziček in ravnovesje med ekstremi.

Ta pojav in moment na Angleški je tudi za nas zelo važen. Mi učitelji smo še pred vsem duševni delavci, ker iz brazijemo in vodimo narod. Mi smo, ki neposredno dajemo narodu prave misli razvoja in ideje.

Umni delavci, neorganizirani v skupen sindikat, smo bili vedno izkoriščeni bodisi od države ali kapitalizma, ali pa tudi od delavskih sindikatov. Prepričimo to eksploatacijo, združimo se v sindikat umnih delavcev, da preprečimo gorje domovini: izkoriščanje mas in nas Francozi so nazvali tak sindikat **kapital uma**.

Le po kapitalu uma moremo doseči tisto socialno stališče in uvaževanje, ki nam pripada. Zagledali nas bodo in upoštevali, a mi bomo našli svojo pravico.

A. M.:

## Društvo meščanskošolskega učiteljstva — znak našega provincializma.

Dne 20. t. m. sem se udeležil sestanka meščanskošolskega učiteljstva v Ljubljani, ki mi je pokazal sledeče:

1. Ideja posebnega društva meščanskošolskega učiteljstva ni aktualna;
2. društvo meščanskošolskega učiteljstva utegne celotni učiteljski organizaciji več škodovati, nego koristiti;
3. svoje zahteve lažje udeležimo v dosedanjih organizacijah, kakor sami zase, če se organizacije ne zavzamejo za nas do ustanovitve UJU.

K prvi točki: Se-li meščanska šola ali višja osnovna, strokovno osnovna ali kakor jo že imenujemo, **res tako ločijo od ostalega šolstva**, da ne more njeno učiteljstvo v okvirju dosedanjih organizacij doseči svojih pravic? Dvomim. Saj nam še njeno ime dela preglavice, saj je to čisto nov organizem, ker tega vendar ne bomo trdili, da ustvarjamo zdaj le kopijo bivših avstrijskih zavodov. To je dete, ki ga bomo šele vzgojili in naj se to razvije kakor hoče — **ostane vedno le osnovna ljudska šola in to njena višja stopnja. Zato je pa naše mesto le v skupni organizaciji z ostalim ljudskošolskim učiteljstvom**. Nikar pa ne ustvarjamo kast! Je pač v nas zli duh, da se prepričamo in občutimo je bil že razloček med deželanom in meščanom, med državnim in drugim učiteljstvom in le samozatajevanju idealistov se je posrečilo v dobi sužnosti zabrisati v javnosti te difference,

ki so jih ustvarjale politične razmere in nepojmovanje demokratizma. Nikar ne mislite, da hočem to vlačiti v javnost, da bi netil vnovič preprič. Konstatiram samo dejstva z željo, naj duh demokracije zbliža učiteljstvo raznih kategorij, ne pa da ga ločuje in razdvaja.

K drugi točki: Kam naj se nasloni posebno društvo meščanskošolskega učiteljstva, dokler ni UJU? Ideja je preuranjena. Zaveza v likvidaciji, UJU še v megleni bodočnosti — Slomškova zveza še tu — med obema taboroma obžalovanja vredna napetost in nasprotstvo ob spominih na preteklost. Kaj naj počne še posebno društvo meščanskošolskega učiteljstva?

K tretji točki: Ideal naš bi moral biti organizacija vseh intelektualcev, saj celotnega učiteljstva vseh šol brez ozira na naslove, ki še tako imponirajo mnogim. V skupni organizaciji snujmo šele odseke po potrebi, toda za enkrat najprej **skupnost**, potem šele **diferenciacija**. Radi naših gmotnih zahtev za trud, ki smo ga imeli z usposabljanjem za naš sedanji stan, zaradi organizacije šolstva, ki se šele poraja, takoj novo društvo ustanavljati ni oportuno, ni drugega kot ustvarjanje in morebiti le večanje razdora, ki izzveneva že marsikje v neprijetne diskorde medsebojnega sumničanja.

Le nikar ne hitimo pred duhom časa kakor tudi ne capljamo za njim! Na sestanku nisem glasoval za društvo — nisem glasoval proti, ker sem le opazoval in razmišljal o predmetu. Toda te besede sem napisal, ker mi jih narekuje skrb za blagor celokupnosti, ker imam vtis, da je zvržen prometnih težko **vzrok pičli udeležbi**, ki niti iz Ljubljane ni bila popolna, izpoznanje, da **spadamo k ostalemu ljudskošolskemu učiteljstvu**, s katerim smo preživeli dozdaj grdihi pa tudi lepih dni.

HREN:

## Ključke.

Danes sem listal po knjigi našega stanu. Odprl se mi je črn list in na njem zablistel napis: »Ključke«.

Zardel sem sramu in se spomnil križeve poti, ki sem jo napravil pred petnajstimi leti po nasvetu pokojnega tovariša Slanca do nekega člana slav. okr. šol. sveta. Silno težko sem se odločil za tako pot jaz, mlad in neizkušen učitelj. Kar v glavo mi ni hotelo, da bi moledeval za bomo službico tem potom, ko sem vendar imel zavest, da sem se pošteno trudil izpolniti svojo dolžnost v šoli in da ni nobena milost, če dobim dotično službo, ampak samo stvar pravičnosti. Ponos mi je branil, a moral sem se ukloniti. Saj mi je svetoval starejši tovariš, ki je imel dovolj izkušenj ter je bil sam član dotičnega okr. šol. sveta. Torej.

Kako mi je bilo v duši in kaj sem čutil v čakalnici pred sprejemom, tega ne bom opisoval. Samo toliko povem, da vse to niso bile vice, ampak že pekel.

Končno sem bil sprejet. Majhen odvetnik me je premeril od nog do glave, predrl me z očmi ter osorno odvrnil na moje preprozično prošnjo, češ, da ga nič ne briga in prav ničesar ne obljubi. Saj boče videl kvalifikacijo.

Zaprle sem za seboj vrata in bi se bil najrajši pogreznil v zemljo. V duši se mi je porodil sklep in na tistem sem se zaklel sam pri sebi, da je bila to moja prva in zadnja pot take vrste. Obiskal nisem takrat nobenega drugih udov okr. šolske-

ga sveta in pozneje tudi ne. Storitvega sklepa sem se držal in se ga tudi hočem držati. Dotičnemu odvetniku na sem še danes hvaležen, da me je tako temeljito ozdravil za vedno.

To je moja resnična zgodba. In koliko je podobnih zgodb iz polpretekle dobe! Bile so razmere in sistem, da smo pritiskali ključke in krivili hrbte pred raznimi okrajnimi glavarji, drugimi udi okrajnih in deželnih šol. svetov. Naj spominim le na ime Kaltenegger, da drugih ne imenujem. In celo pred zastopnike krajskih šolskih svetov smo morali čisto stopati. V šoli med deco smo bili gospodje, zunaj pa ponižni in klanjači se sluge raznih mogotcev, ki so imeli več ali manj našo usodo in usodo naših družin v rokah. Ozirati se je bilo treba na politično mišljenje posameznikov in prikrivati že leta preje svoje prepričanje po njihovem, ako je kdo mislil na kako mesto. Sami so hoteli imeti lakaje in hlapce. Zahtevali pa so od nas, da vzgajamo — značaje.

Pa čemu se mudim pri teh žalostnih spominih! Saj dandanes je doba demokratizma. Svobodni smo v svobodni državi. Vzgačati hočemo svobodne in ponesne državljane — ne klečepalcev. Zato ne pritiskamo ključ in ne krivimo hrbtov pred nikomur. V šolskih korporacijah sedijo naši ljudje, ki upoštevajo naše razmere in hočejo biti pravični na vse strani. Služba je dovolj, da celo preveč. Čemu bi torej klečepalili. Čemu pritiskali ključke? Imamo nadzornike, svoje tovariše, ki poznajo trpljenje našega stanu iz lastne skušnje. Protektorjev ni in tudi ni protežancev. Vrh vsega imamo še svoje stanovske organizacije, ki pazijo, da se ne goji posameznim članom krivica. Doba pritiskanja ključ in klečepalstva je minula za vselej!

Ali je pa res minula? — Sestre in bratje! Zdi se mi, da smo isto grdo spako prenesli iz stare, gnile države v novo. Kakor čujem, se ključke pri šol. zastopih in zastopnikih prav lepo svetijo kljub pomankanju čistilnih maž in raznih praškov prav tako, kakor prej. Hodniki in čakalnice so kljub novi dobi in novim razmeram polni ne samo ob dnevih, ki so določeni za osebne razgovore. Da, trdi se, da je nekaterim gospodom pri šol. oblastih celo všeč, da se to godi. Pravijo, da se potem protekcije doseže marsikaj. Mero dajne so neki celo protektorice, ki nimajo nikake pedagoške naobrazbe in nobenega stika s šolstvom. Saj, ako skuha možu, ki opravlja kako važnejše mesto v šol. upravi, kosilo, to vendar še ni nikak stik s šolo.

Torej tu je ostalo še precej pri starem. Razlika je menda samo ta, da so preje vršila taka pota precej težko, ker smo vedeli, da je bila doba birokratizma, in so sedeli na tistih stolčkih nam tuji gospodje po duhu in jeziku. Sedaj pa sedijo ondi naši gospodje in ker je doba demokratizma, napravimo tako pot lažje in nastopamo prostje. Sami sebe potolažimo, da ne prosimo, ampak zahtevamo. Dejstvo je pa končno isto, samo izraz je drugi.

Res je, da je bila doba prevrata in so se vršila menjavanja hitro in veliko. V mirni dobi gotovo ni bilo toliko menjav v desetih letih, kakor sedaj v enem letu. Verjamem rad, da je bila včasih taka pot neobhodno potrebna. To velja zlasti za preteklo leto, ko so prihajali bezunci. A gotovo je, da je bilo — ali bi vsaj moralo biti — pritiskanje ključ v '90 od 100 slučajev nepotrebno. Stalo je pa dotičnike mnogo truda in denarja zastopnikov

so tam v manjšini, akoravno se razprostirajo tam vinogradi, ki so po večini last Medijmurcev.

**Prekmurje.** To se razteza severno od Mure do reke Krke in bivše avstro-ogrske meje (vzhodne Štajerske). Tu je v okrožju mesta Lendave (Also Lendva) po madjarski statistiki 21.650 Slovencev in 145 Hrvatov, tako, da so Slovenci v večini občin pod potokom Lendavo v absolutni večini. V okrožju Murska Sobota (Muraszombat) je 41.400 Slovencev ter so v vseh občinah, izvzemši 9, Slovenci v absolutni večini. Madjarov je v tem okrožju 5235 in 1942 Nemcev. — Severno od Krke, v okrožju Szent Gothard je 9709 Slovencev in sicer v občinah Apatistvanfalva, Búdfalva, Felsőszőlő, Kerkafő, Kisdolány, Magasfok, Marokét, Nagydolány, Órfalu, Permise, Rabatfalva, Mitkaháza, Sal, Szakonyfalva, Szentmátyás, Ujbalazsfalva. Tu so Slovenci v tako absolutni večini, da Madjarov skoraj ni. Po madjarski službeni statistiki pa je v Prekmurju 72.895 Slovencev in Hrvatov. Razume se, da se moramo tudi tu ozirati na samovoljnost Madjarov pri sestavljanju statistike. Poznavalec Prekmurja je dognal, da stanuje v Prekmurju skupno okrog 85.000 Slovencev.

v raznih korporacijah pa mnogo dragocenejšega časa.

Sedaj se je pa kaos že dokaj uravnaval in upamo, da se bode izhajalo in doseglo prav isto brez takih poniževalnih in ponižujočih formalitet. Zadnji čas je, da gine za vselej iz našega stanu ta sramotna madež, ki se mu pravi: pritiskanje ključ, protektorji in protežiranci. Kvalifikacija bodi javna in pravični morajo biti tudi gospodje pri raznih zelenih mizah. Ako pa nečajo oblasti odpraviti te grde in sramotne razvade, odpravimo jo sami.

Iztrgajmo enkrat za vselej ta črn list iz knjige našega stanu!

## Nov korak na prosvetnem polju pri Čehih.

Narodna zbornica v Pragi je sprejela zakon o gospodarskih ljudskih šolah, ki je stopil te dni v veljavo. Ta nova oblika šole naj izpolnjuje dvojno nalogo. Potem, ko je kmetijski sin ali dekle zadostilo splošni šolski dolžnosti, naj bi te šole poglobile njegovo splošno izobrazbo, ki jo je pridobil na navadni ljudski šoli. Na drugi strani naj gospodarske ljudske šole pripravljajo kmetisko mladino na poznejše praktično življenje s tem, da dopolnjujejo njih znanje z najvažnejšimi nauki iz praktičnega gospodarstva, da okrepijo željo po višji gospodarski izobrazbi in pripravljajo za obisk nižjih kmetijskih šol.

Pouk je dvoleten, traja celo šolsko leto in je po zimi bolj teoretičen, po leti pa praktičen, na polju, v gozdu, pri sadju itd. Kjer se bo pokazala potreba, se bo razširila šola za en letnik, v katerem se bo gojila predvsem ona stroka, ki prevladuje v dotičnem kraju. Učni predmeti so: učni jezik (češčina), računstvo, osnovni nauki iz prirodoslovstva in narodnega gospodarstva, v kolikor se tičejo kmetijskih pridelkov, državnozanstvo, zadržništvo in zavarovanje, nauk o zdravju in telesni vzgoji. Dekleta se bodo v šoli učila gospodinjstva in vzgojeslovja. Pouk naj dopolnjuje knjižnica, čitalnica, razgovori, izleti in predvsem praktične vaje. — Gospodarska ljudska šola se ustanovi tam, kjer si tega želi občina ali močne krajeve kmetijske organizacije. O tem odločuje kmetijsko ministrstvo, ki obenem imenuje učitelje. Poučevati morejo učitelji ljudskih in meščanskih šol; gospodarske predmete morejo pa poučevati samo učitelji s strokovno kmetijsko izobrazbo. Pouk je za učence brezplačen. Šolo obiskovati je pa dolžna v okrožju dotične šole vsa mladina nad 14. letom, če ne obiskuje kake druge gospodarske ali srednje šole, ali če se ne posveti kakemu drugemu — ne kmetickemu — poklicu. Stroške za vzdrževanje šole, plače in nagrade učnemu osebju nosijo krajevni činitelji (občine itd.). V revnejših krajih bo po možnosti prispevalo k stroškom kmetijsko ministrstvo. Za praktične vaje poleti mora imeti šola kos zemljišča in potreben inventar. Šola stoji pod upravo in nadzorstvom krajevnega šolskega odbora, ki sestoji iz zastopnikov vlade, šolske občine, ravnatelja, učiteljstva in onih činiteljev (društev, zadrž itd.), ki se zavežejo, da plačajo letno vsaj 100 K za šolo.

## Slovenske ljudske šole v Gorici.

Kakor doznajemo, je na znani ukaz ministrskega predsednika Nittija z dne 4. februarja sklenil mestni šolski svet gorški, da naj se otvorita prvi in drugi razred slovenskih paralel na eni italijanski ljudski šoli, počenši s tretjim razredom pa naj slovenski otroci vstopijo v dotični razred italijanske ljudske šole. Baje je temu sklepu pritril tudi generalni civilni komisar v Trstu. Pa tudi z otvoritvijo prvega in drugega razreda danes, ko je preteklo že en mesec dni od telegrafičnega ukaza ministrskega predsednika, še vedno ni nič. Tako reševanje našega perečega ljudskošolskega vprašanja mora vzbujati pri vsakem pošteno mislečem človeku brez razlike narodnosti ogorčenje. Gotovo pa morajo proti takemu zavlačevanju in potlačevanju energično protestirati globoko užaljeni slovenski starši, katerih otrokom se od premirja sem, že sedemnajsti mesec, odreka v gorškem mestu najelementarnejši šolski pouk. Po načrtu mestnega šolskega sveta bi bila slovenska mladina v gorškem mestu žrtve odkritega nasilnega raznarodovanja, toliko bolj, ker naj bi bil pouk slovenskega jezika od tretjega razreda naprej omejen le na par tedenskih ur, a še to le neobvezno. Proti temu sklepu mestnega šolskega sveta je bil v imenu slovenskih staršev odposlan na ministrskega predsednika kakor tudi na generalnega civilnega komisarja v Trstu br-

meje do iztoka Mure v Dravo. Površina meri 783 kvadratnih kilometrov. Upravno je razdeljena Medijmurje v dvoje okrožij (kotar) in sicer Čakovec in Prelog. — Čakovski kotar ima 123 krajev (71 davčnih občin) in ima po zadnjem ovrskem ljudskem štetju skupno 46.471 prebivalcev; od teh je 41.182 Hrvatov. Kotar Prelog ima 35 krajev (32 davčnih občin) z 43.916 prebivalci, od katerih je 41.647 Hrvatov. V obeh okrožjih je izmed skupnih 90.387 duš 7712 Madžarov, 355 Rumuncov. Pod Medijmurje šteje se tudi občina Legrad ob iztoku Mure v Dravo, ki šteje 2896 prebivalcev, od katerih je 1903 Hrvatov. Celokupno Medijmurje ima torej po madjarski službeni statistiki 93.283 prebivalcev brez vojaštva, ki je bilo ob času štetja tam nastanjeno. — Po cerkveni statistiki je v Medijmurju 22 župnij z 99.762 prebivalci, od katerih je 98.130 katolikov, ostali so židi in nekaj protestantov. Omeniti moramo, da je statistika glede jezikovnega vprašanja popolnoma madjarsko-samovoljna, ker je pri popisu vršilo vpisovanje materinskega jezika na vprašanje, kateri jezik dotičnik najraje govori. Tako se je popisalo veliko številno prebivalcev za Madžare, akoravno so ponajveč razumeli komaj par madjarskih besed; večina šoloobiskujočih otrok

je bila vpisana madjarsko. — Po neslužbeni statistiki pa je bilo v Medijmurju 96.827 Hrvatov, Slovencev in Srbov ter 2936 Madžarov in Nemcev, po večini uradnikov, učiteljev, poštinih in željezniških uslužbenecv. Prištetu so tudi vsi židi, katerih je bilo okrog 1400. Samovoljnost madjarskih popisovalcev je razvidna iz primera: za Prelog izkazuje 713 Madžarov, v resnici jih je pa bilo le 179; v Turčiču so izkazali 42 Madžarov, bilo jih je pa le 17, v Dolnji Dubravi so jih našli 318, v resnici pa jih je bilo le 96, v Macincih 33, resnično je 13 in tako po mnogih drugih krajih. Čeravno so tako samovoljno „fabricirali“ Madžare, vendar isti v nobeni občini niso imeli relativne večine; v celem Medijmurju ni nobenega madjarskega kmečkega posestnika. V ozki zvezi z Medijmurci živijo tudi prebivalci na severozatoku Mure med cesto Letina (Letenye) — Kaniža (Nagy Kanizsa) — in predorom, ki deli cesto in vodi v Dravo. V letinskem okrožju se nahajajo sela Murarátka, Petrivente, Semjénháza, Totszentmárton in Totszerdahely s skupno 4004 Hrvati. V okrožju Kaniže so sela: Bajcsa, Fitjeház, Murakeesztur in Szepetnik s skupno 2559 Hrvati. Hrvati in Slovenci žive tudi severozapadno od Letine v večih krajih, vendar



zobjen protest z zahtevo, da se nemu doma izvede ukaz ministrskega predseščika z dne 4. februarja t. l. s tem, da s tvorijo slovenskih vzporednih razredov toliko, kolikor jih je treba z ozirom na število otrok, ker je na razpolago zadostna šolskih prostorov in učiteljskega. Z ozirom na toliko zavlačevanja se zahteva tudi takojšen preključ prepovedi zopetne otvoritve zasebnih slovenskih šol, ker ta prepoved nasprotuje načelom svobode, ki mora biti dovoljena v vsaki civilni državi.

Po vsem tem bi bil skrajni čas, da bi goriški davkoplačevalci sami prišli zopet do besede ter pomotili enkrat za vselej s klico, ki se šopiri na goriškem municiplju ter s podobno šovinistično politiko goji umetno narodno napetost, ki bi sama od sebe izginila, ako bi tudi Slovenci dobili, kar jim gre po vseh božjih in človeških postavih, da zamorejo narodno živeti. Prepričani smo, da tudi večina goriškega prebivalstva italijanskega misli treznejše in strpnije kakor sedanjí mogotci na magistratu. Potreba je le, da bi dala svojemu treznejšemu preudarku tudi pogumnega izraza in preprečila v bodoče tako koristim goriškega mesta le škodljivo nasilno politiko zlasti v kulturnih vprašanjih, politiko, ki se mora vsakemu poštenjaku že gabit!

Po „Goriški Straži“.

#### MIRČE KOSIN:

### Pozabljeni.

Hvaležen sem tovarišu F. Rantu, da je podrezal v zadnji številki „Učit. Tov.“ pod gornjim naslovom v materijalne razmere, ki vladajo pri ekskurendnih šolah.

Pridružujem se v polnem obsegu njegovemu naziranj, ki ga je pojasnil v svojem članku, ter podpišem oboje njegovo zahtevo po sedanjim razmeram odgovarjajoči regulaciji osebnih nagrad.

Ker pa marsikomu najbrž še niso popolnoma jasne razmere, ki vladajo pri takozvanih nagradah za pouk na ekskurendnih šolah, sem se namenil to storiti v sledečih vrsticah.

Ekskurendna šola je le tam ustanovljena, kjer je število šolobveznih otrok manjše nego zakonita določba, ki zahteva za sistemizirano enorazrednico 42 šolobveznih otrok in so pota in oddaljenost taka, da tistih manj kakor 42 šolobveznih otrok ne more niti po leti, niti po zim obiskovati bližje šole.

Iz tega je razvidno, da so ekskurendne šole ustanovljene le zato, da država, ki je sicer dolžna skrbeti za vseh državljanov izobrazbo in vzgojo, prihrani stroške za vzdrževanje 13 učnih oseb, ki bi jih morala nastavit na teh še ne sistemiziranih mestih.

Poglejmo približne stroške, ki bi jih imela država v slučaju, da stori svojo dolžnost. Ako nastavi samo začasne učne osebe na ta mesta, se obremení državna blagajna na plačah in draginskih dokladah učitelstvu za četrta milijona kron. Če računamo za stavbe, učiteljsko stanovanje, kurjavo in snajenje šolskih sob zopet približno četrta milijona kron, medtem ko izda šol, uprava danes v nagradah učitelstvu za vzdrževanje teh šol komaj kakih 10.000 kron letno.

Če smotrimo še uspeh na ekskurendnih šolah, ki je povsod v splošnem zadovoljiv, opazimo dobiček, ki ga ima država s temi šolami. Zato je res že zadnji čas, da se tudi višji šolski svet v tem oziru malo pobriga za plače učiteljskega ekskurendnih šol in jih današnjim razmeram primerno zviša.

Ako mi varčujemo državi na izdatkih za njeno dolžnost, da tudi ona ne pozabi na onih 13 čebelic, ki ji s svojo pridnostjo in požrtvovalnostjo prihranijo letno pol milijona kron.

Pripomniti pa moram takoj, da naj nam višji šolski svet nikar ne prikoži nagrado po številkah. Vsakemu je znano, da odgovarja vsak povišek v kronah predvojnim vin. Kaj si moremo pomagati, če mi mesečno primaknejo tudi 100 K, ko pa v resnici ta svota več ne velja nego prejšnji stari goldinar. Evo dokaza. Danes dobiš pri nas za sto kron 3 kg prosene kaše in 3 kg suhih češpelj. Pred vojno sem pa vso to robo dobil za eno krono.

Za mojo ekskurendo je dobival moj prednik pred vojno mesečnih 50 K. To je bila za tiste čase primerna nagrada, ker je lahko kupil eno novo obleko, v kateri se je lahko pokazal v vsaki družbi ali pa 3 pare dobrih čevljev itd. A danes?

Od takrat so nagrado trikrat popravili, tako da znaša danes mesečno 100 K, reci in čitaj sto kron. Za ta denar je treba danes 8 do 9 krat prekoračiti 16 km dolgo, slabo in kamenito gorsko pot. Da te bo na preje konec, gazi 6 do 7 mesecev do metra debel sneg in za odklikovanje stanovske gorečnosti si nakoplji temeljit prehlad, ki mu sledi neizprosna jetika. Razdrapaj pri tem nevaležnem poklicu 2500 kron vredno obleko in dva para čevljev

vrednih 900 K. Vse te dobrate so ti poplačane z mesečnimi sto kronami.

Res, človek ne ve ali bi se smejal ali jokati. Ves »špas« stane državo na mesec 100 K, a jaz riskiram vse: zdravje, obliko in obutev. Pouk je pa seveda gratis. To mora človek napraviti za »božji lonkot« nekda rekli stari ljudje.

Menda ni človeka pod solncem, ki bi me zavidal za ta sijajni postranski zaslužek. Ali z g. tov. Rantom rečem tudi jaz: smilijo se mi ubogi otroci, ki bi brez mene ostali žalostni anafabeti ter bi bili sebi v napotje, a državi v breme.

Samo iz tega vzroka še vlečem to revščino na svoji grbi in korajim vsak teden dvakrat k svojí družinici, ki se veseli mene, a jaz neje.

Kljub težkočam, ki me ovirajo pri mojem poklicu, bi mi bilo vendar težko opustiti to gorsko svetišče prosvete in izobrazbe ter upam, da se zgane država sama in molče izdatno pomaga pozabljenim.

JAKOB — IČ:

### Moderna slovenščina.

Da se pri nas bolj kakor drugod ocenjuje novo izišle knjige s strankarskega stališča, je žalostno dejstvo. Nič manj žalostna pa je slovenščina teh ocenjevalcev, ki iz gotovega namena skušajo v slog vplesti največ tujk ko mogoče. Tako najdemo v oceni »Stritarjeve antologije«, ki jo prinaša »Dom in Svet« (7. in 8. št. 1919) 80 tujk, dočim ima celo besedilo le 569 besed, tako da je vsaka sedma — tujka. Da so tujke potrebne in nepogrešljive, ker označijo kak pojem čisto natančneje kakor okorne skovanke, zna vsak olikanec, toda olišpati svoj slog z nepotrebnimi, z vidno manjjo iskanimi tujkami, je smešno igranje. Le pogledimo nekaj »klasičnih« izrazov omenjene ocene: kosmopolitično zrela študija; aristokratskoizrelo izbrati; pietetnomirno objektivna sodba; klasičnotaktično izraziti, in stavek: Sicer je pa Prijateljeva slika vzornoplastična, sočna in prijetno drapirana v elegantni patos simbolizmov Prijateljevega okusa.

Še skoraj lepšo izbiro takih s silo privlečenih izrazov nahajamo v oceni Finžgarjeve »Verige« istotam, n. pr. paraboličnoidejna tipika; elementarnolepa; elementarnodramatična liba; elementarno nova umetnina; komedijsko tipična inicitivnost; ter stavek: Finžgar je v književnoklasični tesnosti krepkega karakterizacijskega dialoga vendar preveč supontiral kreaciji gledaliških igralcev, premalo eksponiral, premalo izličil potezne motive svojih lic in ...

Naj reče kdo, da vse to ne bi bilo elementarnolepo in »književnoklasično« učeno pisanje! To je nam dober dokaz, da se z učenjem tujih jezikov zadržuje razvoj materinskega ter se zanemarija pristnoodmači izrazi, brez katerih se ne da poljudno pisati. Vsakemu je znano, da je pisal Ivan Cankar vzorno slovenščino, a dr. I. Pregelj, ki piše v gori navedenem žargonu, se je ojunčil, očitati Cankarja nepoznanje grčine, češ, ta bi ga usposobil, da bi nam ustvaril tudi v pesništvu kako nesmrtno delo. Hvala Bogu, da se Cankar ni ukvarjal z grškim medijem in aptativom, zato je na pisal klasično slovenščino! Ako bi bilo znanje klasičnih jezikov višek popolnosti, tedaj bi moral imeti slovenski narod precej več pesnikov kakor jih ima, saj se menda nikjer ne tolče grške in latinske slovniče tako temeljito kakor na naših gimnazijah. Cicero-novci in Homerjevci baše tudi ne vedo, da tudi Schiller ni znal grščine in da je Götthe nikdar ni dodobra obvladal, in vendar sta ta dva duševna heroa ustvarila ne le za svoj narod, ampak za cel kulturni svet nesmrtna dela. V obče pač zadostuje poznati najboljša svetovna dela iz dobrih prevodov.

Iz navedenih stavkov, tvorjenih z besedami grškega, latinskega in slovenskega izvora, se pa še marsikaj učimo. Prvič vidimo, da ljudje, ki sicer odklanjajo »umetne« jezike, češ, da so mešanice, sami mešajo naravne jezike, da nastane pravi »Sprachsalat«, ki ga noben preprosti človek ne more razumeti. Drugič se nam dokazuje, da narodni jeziki niso nikak živ organizem, ker sicer ne bi mogli prenesti tujih elementov, kakor ne moremo cepiti hrušek na črešnje ali vrtnice na češmilje, jeziki pa, ker so umotvori sprejmejo vase vse mogoče in najbolj heterogenne elemente. Jezike pač ustvarjajo ne le narodi, ampak tudi posamezniki. Mnogo jezikov, morda največ, je slučajno nastalo. Ko bi n. pr. ostali Slovani zmirom v eni in isti državi skupaj, ko bi imeli že v pradih razvito pismenost ter bi jo gojili skozi vsa stoletja, bi li razločevali danes več slovanskih narodov? Kdo more to trditi? Naj se ne reče, da različne pokrajine, različna podnebja, in različen način življenja morajo povzročati raznolikost in razkroj jezika, kajti to je le na pol resnica, ker

nobena pokrajina in nobeno podnebje ne zahteva kakega posebnega jezika zase! Kakor v življenju posameznika, tako igra namreč slučaj tudi v zgodovinskem in kulturnem življenju človeštva veliko, premalo uvaževano vlogo. Nezavedni človek dosedaj si bil igrača slučajev! Imaj pa sredstva, da se njih uplivi odtegneš, in ta so intelekt, volja in energija! Poslušajmo se teh sredstev v blagor sebi, narodom in človeštvu sploh!

### Iz naše organizacije.

#### Društvene vesti.

+ Vabilo k občnemu zboru »Društva slov. učiteljev v Ljubljani«, ki se vrši v četrtek dne 1. aprila t. l. ob 2. uri popoldne na 1. mestni dekliški šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Poleg običajnih društvenih poročil je na dnevnem redu razgovor: 1. o načrtu šolskega zakona naše države; 2. o udeležbi učiteljev na učiteljskem kongresu v Beogradu, in na ženskem kongresu v Zagrebu; 3. o razpisu učiteljskih služb in o kompetencah; 4. o stališču meščansko-šolskih učiteljev in učiteljic ženskih ročnih del; 5. o šolskem listu. K obilni udeležbi vabi odbor.

+ »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic« na bivšem Stajerskem ima v sredo, dne 31. sušca predpoldne ob 8. uri v Celju v okoliški šoli odborovo sejo, pri kateri se razpravlja v važnih stanovskih vprašanjih.

+ Odbor »Društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice« ima sejo dne 31. marca 1920 ob 3. uri popoldne v sobi hranilnice v Učiteljski tiskarni. Vabim k tej seji p. n. gg. odbornike in tudi sploh tiste člane društva, ki so ta dan v Ljubljani in se je morejo udeležiti. Na zdar! — Zirovnik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bližnjo okolico je nadaljevalo 7. t. m. prekinjeno zborovanje v nedeljo, dne 14. t. m. Kljub temu, da je bilo sklicano zborovanje na nedeljo in sicer za 9. uro, je bil obisk docela zadovoljiv. Predsednik pojasni, da je sklical zborovanje na tako rano uro radi isti dan vršče se slavnosti, povodom 70 letnice F. Masaryka. Pri slavnosti sodeluje tudi učitelstvo in mudi izmed društvenikov se bodo gotovo udeležili te nenavadne prireditve na čast najzaslužnejšemu živemu Slovancu. Radi nujne pevske vaje, ki kateri odideta tovariš predsednik in podpredsednik, vodi zborovaje tajnik. Sklene se obravnavati najprej nujne tekoče zadeve in sicer: 1. se prav živahno razpravlja o pisanju tukajšnjega soc. dem. in nemškega glasila »Volksstimme« napram delovanju naših članov in drugega učiteljskega šoli. Z ogorčenjem se je konstatiralo, da se vrše ti napadi sistematično in v skrajno surovem tonu ter hočejo z lažmi otežkovati slov. učiteljsko delo v šoli, ki je v sedanjih razmerah že itak dovolj težko. Kakor kažejo dejstva, dosežajo ti napadi več ali manj tudi ta namen. Sklene se prepustiti odboru, da ukrene vse potrebne korake proti temu podlemu hujškanju. Sicer si bode pa zapomnilo, da od katere strani so se mu metala prva polena pod noge na njegovi ne lahki poti. 2. Nadalje se je razpravljalo o imenovanjih, izvršenih v zadnji seji višjega šolskega sveta. Nekatera mesta so se nepričakovano podelila drugim prosilcem, za druga mesta pa se je imenovanje odložilo iz raznih vzrokov. Vse pa kaže, da se pri višjem šolskem svetu premalo ozirajo na dosežanje učitelstva za teh mestih, katera je prevzelo v najtežjih razmerah in riskiralo v tistih časih ne samo svoje boro premoženje, tudi življenje. Sedaj pa, ko so premagane najtežje težkoče, pa vse kaže, da bi prevzeli ta mesta drugi, ki imajo morda par službenih let več, ali pa nekaj več protektorjev. Poudarja se, da smatra učitelstvo pod svojo častjo, da bi pritiskalo kljuke in moledovalo za mesta, katera mu sodijo po vsej pravici. Le nesposobnost je vzrok odklonitve. V tem oziru naj stori naša organizacija t. i. »Zaveza« vse, da se odpravi vsaj pri naših oblastih vse, kar ima le senco krivice in korupcije ter strankarstva. Naj se gleda le na pravico in zmnožnost, vsi drugi oziroma morajo odpasti, zlasti pa kakršnakoli strankarska ali pa osebna protekcija. V kratkem bode ravno v Mariboru in okolici treba več mest še premeniti z začasnih v stalne. Kakor kažejo zadnja imenovanja, ni pričakovati, da bi se ista izvršila predvsem pravično. Raditega se sklone, da naj se društveni odbor obrne s posebno vlogo na »Zavezo«, višji, mestni in okrajni šolski svet in naj opozori na korupcije na dejstva, ki delajo med učitelstvom nemirno kri ter mu jemljejo še tisto veselje do dela v šoli in zunaj nje, katero so mu še pustile že itak ne posebnorjetne splošne življenjske razmere. 3. Na to bi se imelo vršiti predavanje g. nadzornika Sijanca. Ker je preostalo le malo časa, predlaga g. nadzornik sam, da

se predavanje raditega odloži na poznejši čas. Tajnik še pojasni, zakaj je odbor dočel zborovanje na nedeljo, dasi se je izrazila od mnogih strani želja, da bi se vršilo kak drugi šolski dan. Začetkom aprila bomo praznovali obletnico preosnove nemškega šolstva v slovensko ter našega prihoda semkaj. Raditega se namerava prihodnje zborovanje določiti na šolski dan, ki bodi pouka prost. Dopoldne bi se vršilo slavnostno zborovanje, popoldne pa skupni izlet v okolico. Po nekaterih kratkih pojasnilih se zborovanje zaključilo ter se podalo zborovalci polnoštevno k Masarykovi slavnosti.

+ Novomeško okrajno učiteljsko društvo je zborovalo ob zelo lepi udeležbi dne 4. marca 1920 v Zveznem mestu.

1. Tovariš predsednik je poročal najprvo o odgovoru podružnice Slomškove zveze. Učiteljsko društvo je namreč na svojem zadnjem zborovanju 5. februarja 1920 sklenilo, da se povabi »Sl. Z.« kot celoto, da naj pristopi k okrajnem učiteljskem društvu in s tem torej k UJU. Slomškova podružnica pa je odgovorila, da pristopijo sicer vsi njeni člani k okr. društvu; nikakor pa ne bodo plačevali članarine, oziroma naročnine za »Zavezine« liste. Tem gospodom se namreč ne more dopovedati, da je Zaveza v likvidaciji. Ti ljudje bi se pač radi pozneje vsedli k polni mizi — k zgrajeni UJU, a da bi kaj pripomogli k zgradbi, da bi tudi kaj žrtvovali v ta namen, tega nočejo.

Pustimo jih od sedaj naprej popolnoma pri miru; so zaslepljeni in ostanejo zaslepljeni. Naše društvo je bilo prvo, ki je skušalo delovati skupno, ki se je skušalo združiti in spojit v enotno učiteljsko organizacijo; a to ni bilo po volji nasprotnim voditeljem. Delali in rovali so toliko časa, da so ostali vsi naši »sirenski« glasovi brez uspeha. Odslej bodi naše geslo: Pusti človeka, ki mu ni mar delo, ampak samo jelo, pri miru in ga preziraj!

2. Okrajno učiteljsko društvo je že lansko leto prosilo, da bi se učitelstvu dovolil srbo-hrvatski tečaj, a je bila stvar odbita. Letos pa je višji šolski svet stvar obnovil ter stavil učiteljskemu društvu predlog za dvomesečni tečaj. Predsedniku se naroči, da poizve do prihodnjega zborovanja, če in za kateri čas bi se dobilo predavatelja. Učitelstvo je toliko idealno, da žrtvuje en mesec počitnic, višji šolski svet pa naj dovolj, da se za udeležence tečaja konča šolsko leto en mesec prej.

3. Nato je referiral tovariš Matko o temi: Učiteljeva avtoriteta je pogoj za uspešno delo. Referat ni bil predolg, a izboren. Tovariš Matko nam je podal mnogo lepih misli, za kar je žel zahvalo in priznanje. Izrazila se je želja, da naj priobči referat v »Popotniku«.

K sklepu nas je še tovariš blagajnik stresel za žep; a to pot se ni slišalo nikakega godrnjanja. Vsakdo je rad dal, ker je dobro vedel, če bi ne bilo organizacije, bi bil tudi naš položaj mnogo slabši od današnjega.

Tovarišice, tovariši! Prihajajte redno k zborovanjem! Saj tam se človek, ko se čuti domačega med domačini, dobro prodre in zabode sovraga v srce. Verige novimi ideali za svojim ciljem. — r.

+ Učiteljsko društvo za okraj Sv. Lenart v Slov. goricah je zborovalo 4. marca t. l. pri dve tretjinski udeležbi v Sv. Lenartu v Slovenskih goricah. Tovariš predsednik F. Kranjc pozdravi vse navzoče najpriprčneje in izrazi svoje veselje, da vidi tako nenavadno zadovoljne obraze pred seboj. Omenja došlo zahvalo za vposlano čestitko gospodu glavarju dr. I. Lajnšiču povodom slavljenja 10 letnega službovanja v Mariboru; omenja dopis tov. Breganta z gospo soprogo s Sladkega vrha, ki naznanjata svoj pristop; opravičuje odsotnost tov. Lesnika Mihe in gospe Viljemine, tov. Valenčak M., Premrov Jožice, Janežič Guste, Fabjan Antonije in tajnice K. Schweiger, katero za ta zbor nadomešča tov. Petelinova Jož., ki prečita zadnji zapisnik. Ta se popravi v tem, da sta bili opravičeno odsotni od prejšnjega zborovanja tudi tov. Viktor Trošt in Grossman I.

Iz letnega poročila je bilo razvidno, da je imelo društvo dosedaj 33 udov in 7 častne člane. Med letom so stopili v zasluzen pokoj tovariši: predsednik Mavrič, Zabukovšek in Kristl. Drugim šolam so bili prideleni tov. Klemenčič, From z gospo, Kocmut Ivanka, Lorber Lj. in Mohor Lendovšek. Danes šteje društvo od 10 šol 35 rednih in 4 častne člane.

V pretečenem letu je društvo zborovalo 4 krat, udeležba je bila povoljna. Večina odsotnih je izostala iz opravičenih vzrokov. Pri zborovanju februarja je poročal tov. Klemenčič Jos. o vojnih spominih, pri poznejših zborovanjih tovariš Kranjc o svojih doživljajih za časa 3 letne vojaške službe na Italijanskem, v Boki Kotorski, v Črni gori in Albaniji. Na zad-